

Pradžia>Šeimos teisė ir paveldėjimas>Tėvų pareigos: vaiko globa ir bendravimo teisės

Tėvų pareigos: vaiko globa ir bendravimo teisės

Italija

1 Ką iš tikrųjų reiškia teisinė sąvoka „tėvų atsakomybė“? Kokios yra asmens, turinčio tėvų atsakomybę, teisės ir pareigos?

Italijos teisėje tėvų valdžios sąvoka *potestà genitoriale* Tėvystės reformos įstatymu (Įstatymu Nr. 219/2012) ir Įstatyminiu dekretu Nr. 154/2013, kurio nuostatos įsigaliojo 2014 m. vasario 7 d., buvo pakeista tėvų pareigų sąvoka *responsabilità genitoriale*.

Tėvų valdžia yra pareiga išlaikyti, auginti, lavinti ir moraliai remti vaikus, tinkamai atsižvelgiant į jų gebėjimus, polinkius ir siekius.

Vaikai taip pat turi teisę palaikyti darnų nuolatinį ryšį su abiem tėvais, būti globojami, auginami, lavinami ir moraliai remiami kiekvieno iš jų, ir palaikyti prasmingus santykius su kiekvieno iš tėvų protėviais ir giminaičiais.

Patys vaikai taip pat turi pareigų: gerbti savo tėvus ir tam tikra prasme prisidėti prie šeimos išlaikymo tol, kol jie joje gyvena.

2 Kaip paprastai nustatoma, kam priklauso tėvų atsakomybė už vaiką?

Tėvų valdžia atsiranda pagal teisės aktus, kai tėvai yra susituokę tarpusavyje. Šiuo atveju abu tėvai turi tėvų valdžią savo vaikų atžvilgiu.

Jeigu tėvai nėra susituokę tarpusavyje, tėvų valdžią turi vaiką pripažįstantis vienas iš tėvų. Jeigu vaiką pripažįsta abu tėvai, jie abu turi tėvų valdžią vaiko atžvilgiu ir ja naudojasi, tarsi būtų susituokę. Jeigu tėvai nėra tarpusavyje susituokę ir tuo pačiu metu nepripažįsta vaiko, antras pripažinimas negali įvykti be to iš tėvų, kuris vaiką jau pripažino, sutikimo.

Tėvų valdžia tėvai turi naudotis bendru sutarimu, atsižvelgdami į vaiko gebėjimus, natūralius polinkius ir siekius. Visų pirma tėvai bendru sutarimu turi nustatyti įprastinę vaiko gyvenamąją vietą.

3 Ar gali būti tėvų atsakomybė paskirta kitam asmeniui, jeigu tėvai negali arba nenori vykdyti pareigų savo vaikams?

Jeigu vaikas tinkamos šeimos aplinkos laikinai neturi, pasirūpinama, kad vaiką globotų kita šeima.

Be to, kai tėvai neparodo pakankamo gebėjimo rūpintis vaikų auginimu, pavyzdžiui, kai jie itin nesutaria, teismas dažnai globos teises suteikia šeimos gyvenamosios vietos socialinėms tarnyboms. Tokiu atveju paprastai apribojamas naudojimas tėvų valdžia: paprastai sprendimus dėl vaiko sveikatos, lavinimo ir auginimo perima šeimos gyvenamosios vietos socialinės tarnybos. Tokiais atvejais vaikas dažnai ir toliau gyvena su tėvais arba vienu iš jų. Sunkiausiais atvejais teismas nurodo paimti vaiką iš šeimos namų.

Jeigu vienas iš tėvų pažeidžia savo pareigas, jų nevykdo arba piktnaudžiauja atitinkamomis teisėmis ir todėl vaikui padaroma didelė žala, teismas gali nurodyti iš jo atimti tėvų valdžią.

Jeigu abu tėvai yra mirę, tėvų valdžia iš jų buvo atimta arba jie negali naudotis tėvų valdžia dėl kitos priežasties, skiriamas globėjas. Globėjas rūpinasi vaiku, atstovauja jam visuose civiliniuose procesuose ir administruoja vaiko turtą.

Civiliniame kodekse taip pat numatyta teismo galimybė skirti specialų globėją, kai tėvai kartu negali ar nenori, arba vienas iš tėvų, kuris tėvų valdžia naudojasi vienas, negali ar nenori atlikti vieno ar daugiau vaiko interesus atitinkančių veiksmų, nepriklausančių įprastam administravimui. Tokiais atvejais tuos konkrečius veiksmus leidžiama atlikti specialiam globėjui.

4 Jeigu tėvai nutraukia santuoką arba išsiskiria, kaip išsprendžiamas tėvų atsakomybės nustatymo ateiityje klausimas?

Abiejų tėvų valdžia nenutrūksta, kai jie pradeda gyventi skyrium arba kai jų santuoka pasibaigia, išnyksta jos civilinis poveikis arba ji pripažįstama negaliojančia.

Įprasta globos forma, galinti užtikrinti bendrą tėvystę, yra bendra globa, kai tėvų valdžia naudojasi abu tėvai.

Vaikams svarbiausi sprendimai dėl lavinimo, auginimo, sveikatos ir įprastinės gyvenamosios vietos parinkimo priimami tėvų tarpusavio sutarimu pagal vaiko interesus, atsižvelgiant į jo gebėjimus, natūralius polinkius ir siekius; įprastais administraciniais klausimais tėvai savo tėvų valdžia gali naudotis atskirai (Civilinio kodekso 337 straipsnis).

Bendra globa nebūtinai reiškia, vaikas su kiekvienu iš tėvų praleidžia tiek pat laiko. Paprastai sprendimu dėl gyvenimo skyrium patvirtinimo arba santuokos nutraukimo nustatoma, kuris iš tėvų gyvena su vaiku, t. y. su kuriuo iš tėvų vaikas nuolat gyvena, tada nustatomos sąlygos, kuriomis su vaiku negyvenantis vienas iš tėvų gali praleisti laiką su vaiku. Taip pat įmanoma laiką, kurį vaikai praleidžia gyvendami su kiekvienu iš tėvų, padalyti po lygiai, jeigu tėvai gyvena netoli vienas kito ir jų gyvenimo būdas yra panašus, jeigu tokia tvarka neturi neigiamo poveikio vaiko socialiniam ar mokykliniam gyvenimui.

Tačiau jeigu bendra globa neatitinka vaiko interesų, teisėjas motyvuota nutartimi (Civilinio kodekso 337c straipsnis) globos teises gali suteikti tik vienam iš tėvų.

Būdingiausi atvejai, kuriais globos teises suteikiamos tik vienam iš tėvų: 1. jeigu vienas iš tėvų kelia pavojų fizinei ir psichologinei vaiko gerovei (smurtauja, yra daug kartų teistas, yra priklausomas nuo narkotikų arba alkoholio); 2. jeigu vienas iš tėvų yra moraliniu ir materialiniu požiūriu nepajėgus remti vaiko arba vaiku visiškai nesidomėjo; 3. jeigu vienas iš tėvų menkina kitą iš tėvų vaiko akivaizdoje; 4. jeigu tėvų tarpusavio priešiškus yra toks didelis, kad galėtų pažeisti vaiko pusiausvyrą ir psichologinę ir fizinę raidą.

Kai globos teises turi tik vienas iš tėvų, tėvų valdžia naudojasi tik tas iš tėvų, kuris turi globos teises, tačiau visus vaikui svarbiausius sprendimus turi priimti abu tėvai, nebent dėl itin rimtų aplinkybių, pvz., dėl smurtinio elgesio arba prievartos, yra nustatyta kitaip (Civilinio kodekso 337c straipsnis).

Vienas iš tėvų, kuris nesinaudoja tėvų valdžia, turi teisę stebėti vaiko lavinimą, auginimą ir gyvenimo sąlygas (316 straipsnio paskutinė dalis).

5 Jeigu tėvai sudaro sutartį dėl tėvų atsakomybės, kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis, kad sutartis būtų teisiškai įpareigojanti?

Tėvų susitarimas, kaip jie naudosis tėvų valdžia pradėję gyventi skyrium, turi būti pateiktas vietos jurisdikciją turinčiam teismui, kuris tada nustato, ar susitarimu bus užtikrintos vaikų teisės ir gerovė; jeigu susitarimu tai užtikrinama, teismas susitarimą patvirtina.

Jeigu susituokusi ir nepilnamečių vaikų turinti pora nori pradėti gyventi skyrium arba nutraukti santuoką ir sutaria dėl vaikų globos teisių bei naudojimosi tėvų valdžia, sutuoktiniai gali pasirinkti du sprendimus:

a) jie gali teismui pateikti bendrą prašymą patvirtinti jų susitarimą;

b) jie gali naudotis „derybomis, padedant advokatams“ (Įstatyminiu dekretu Nr. 132/2014 6 straipsnis): tai yra susitarimas, kuriuo šalys susitaria geranoriškai ir sąžiningai bendradarbiauti, siekdamas taikiai išspręsti ginčą dėl gyvenimo skyrium ir vaikų globos.

Jeigu esama nepilnamečių vaikų (arba suaugusių vaikų, kurie yra neveiksnūs arba turi sunkią negalią, arba nėra ekonomiškai savarankiški), derybomis, padedant advokatams, pasiektas susitarimas per dešimt dienų turi būti pateiktas jurisdikciją turinčio teismo prokurorui, kuris patvirtina susitarimą, jeigu mano, kad susitarimas atitinka vaikų interesus. Tačiau jeigu prokuroras mano, kad susitarimas neatitinka vaikų interesų, jis šį susitarimą per penkias dienas perduoda teismo pirmininkui, kuris per tolesnes trisdešimt dienų nustato posėdžio, į kurį kviečiamos šalys, datą ir nedelsdamas imasi veiksmų. Kai susitarimas patvirtinamas, jis prilygsta teismo sprendimams, priimtiems dėl gyvenimo skyrium patvirtinimo ar santuokos nutraukimo.

Jeigu tėvai nėra susituokę, įmanomas tik pirmasis sprendimas (t. y. teismo tvirtinamas susitarimas).

6 Jeigu tėvai negali susitarti dėl tėvų atsakomybės, kokios alternatyvios priemonės padeda šį konfliktą išspręsti nesikreipiant į teismą?

Siekdami išspręsti problemas, susijusias su naudojimosi tėvų valdžia, tėvai gali kreiptis į šeimos tarpininką. Tarpininkavimo tikslas yra ne sutaisyti porą, o suteikti galimybę pasiekti tarpusavio susitarimą dėl naudojimosi tėvų valdžia sąlygų, taip išvengiant konflikto ir sušvelninant galimą konfliktą. Tačiau visi pasiekti bendri sprendimai turi būti teikiami teismui, kuris įvertina, ar buvo laikomasi vaiko interesų.

Jeigu ginčas tebėra neišspręstas, jis perduodamas nagrinėti teismui, turinčiam jurisdikciją nagrinėti gyvenimo skyrium patvirtinimo, santuokos nutraukimo ir vaiko globos teisių bylas.

7 Jeigu tėvai kreipiasi į teismą, kokius su vaiku susijusius klausimus gali išspręsti teisėjas?

Turi būti skiriami du scenarijai.

a) Jeigu tėvai nesutaria itin svarbiais klausimais, jie gali perduoti ginčą teismui. Tokiais atvejais teismas visų pirma pasiūlo sprendimus, geriausiai atitinkančius vaiko ir šeimos interesus. Jeigu ginčas tokiu būdu neišsprendžiamas ir jeigu teismas mano, jog labiausiai tikėtina, kad vaiko interesais pasirūpins vienas iš tėvų, teismas jam suteikia teisę priimti sprendimus konkrečiu klausimu.

b) Tėvai gali pateikti ieškinį teismui, kad būtų priimtas sprendimas dėl vaikų globos ir jų gyvenamosios vietos nustatymo (paprastai kai tėvai pradeda gyventi skyrium). Šiuo atveju teismas sprendžia dėl:

vaikų globos teisių, pirmenybę teikdamas bendrai (t. y. abiejų tėvų) globai,

vaiko gyvenimo su kiekvienu iš tėvų trukmės ir sąlygų, vaiko išlaikymui skiriamos sumos ir apskritai kiekvieno iš tėvų įnašo į vaiko priežiūros, lavinimo ir auginimo išlaidų padengimą.

Kadangi svarbiausi sprendimai turi būti priimami bendru sutarimu, net kai tėvai pradeda gyventi skyrium arba nutraukia santuoką, jeigu tėvai nesutaria pavieniais klausimais, jie gali perduoti ginčą teismui, kaip paaiškinta a punkte.

8 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa turi priklausyti tik vienam iš tėvų, ar tai reiškia, kad jis gali visus su vaiku susijusius klausimus spręsti nepasitaręs su antruoju iš tėvų?

Vienas iš tėvų, kuriam vaikų globos teisės suteiktos vienam, tėvų valdžia naudojasi vienas, nebent teismas nurodo kitaip. Tas iš tėvų gali visų pirma savarankiškai priimti nekasdienius administracinius sprendimus.

Tačiau net kai globos teisės yra suteiktos tik vienam iš tėvų, sprendimus, kuriais įgyvendinami vaikų interesai (t. y. sprendimus, susijusius su jų lavinimu, auginimu ir sveikata) turi priimti abu tėvai, nebent sprendime dėl globos teisių nurodyta kitaip.

Apskritai teisėjai nurodo, kad globos teisių neturinčio vieno iš tėvų sutikimas nereikalingas, kai tas iš tėvų nedalyvauja, yra abejingas, nepasiekiamas arba praeityje smurtavo ar naudojo prievartą.

Vaikų globos teisių neturintis vienas iš tėvų turi teisę ir pareigą stebėti vaikų lavinimą, auginimą ir gyvenimo sąlygas ir gali kreiptis į teismą, jeigu mano, kad priimti sprendimai neatitinka vaikų interesų.

9 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa priklauso abiem tėvams, ką tai iš tikrųjų reiškia?

Jeigu globos teisės suteikiamos abiem tėvams, tėvų valdžia naudojasi abu tėvai, kurie turi susitarti dėl vaikų gyvenimo kelio ir kartu priimti sprendimus dėl vaikų lavinimo, auginimo, sveikatos ir jų įprastinės gyvenamosios vietos parinkimo, užtikrindami, kad tie sprendimai atitiktų vaikų interesus. Paprastai tėvų valdžia tėvai atskirai naudojasi tik tada, kai vaikų gyvenimo su jais atitinkamais laikotarpiais priima sprendimus įprastais administraciniais klausimais.

10 Į kokį teismą reikia kreiptis, jeigu norima pateikti pareiškimą dėl tėvų atsakomybės? Kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis ir kokie dokumentai turi būti pridunami prie pareiškimo?

Bendrosios kompetencijos teismas (it. *Tribunale ordinario*) turi jurisdikciją nagrinėti visas bylas dėl vaikų globos teisių ir bylas visais su tėvų valdžia susijusiais klausimais.

Jeigu ginčas susijęs su tėvų valdžios panaikinimu arba apribojimu arba su tėvų valdžios atkūrimu, neįtraukiant su vaikų globos teisėmis susijusių veiksmų, jurisdikciją turi Nepilnamečių teismas (it. *Tribunale per i minorenni*).

11 Kokia tvarka yra taikoma šiais atvejais? Ar galima pasinaudoti pagreitinoto proceso tvarka?

Jeigu su globos teisėmis ir su naudojimosi tėvų valdžia santuokos laikotarpiu gimusių vaikų atžvilgiu susijęs klausimas yra gyvenimo skyrium patvirtinimo ar santuokos nutraukimo ginčo dalis, taikoma skirsnyje [Santuokos nutraukimas](#) išdėstyta tvarka.

Priemonės, susijusias su globos teisėmis ir naudojimosi tėvų valdžia nesusituokusiems tėvams gimusių vaikų atžvilgiu, teismas tvirtina uždareme posėdyje, išsireikalavęs informacijos santraukos ir išklausęs prokurorą ir tėvus; skubiu atveju teismas gali skirti vaiko interesus atitinkančias laikinas priemones.

Abiem atvejais teisėjas gali skirti skubias laikinas priemones vaikams apsaugoti. Procesas skiriasi priklausomai nuo to, ar jis susijęs su nesusituokusių, ar su susituokusių porų vaikais, tačiau abiem atvejais jurisdikciją turi bendrosios kompetencijos teismas.

Kaip ir visuose procesuose, susijusiuose su vaikais, teisėjas vaiką išklauso, jeigu vaikai yra suėję dvylika ar daugiau metų arba jis bet kuriuo atveju geba išreikšti savo nuomonę.

12 Ar galima gauti teisinę pagalbą bylinėjimosi išlaidoms padengti?

Teisinę pagalbą galima gauti gyvenimo skyrium patvirtinimo, santuokos nutraukimo ir vaikų globos teisių bylų arba bylų, kuriose siekiama apriboti ar panaikinti tėvų valdžią, išlaidoms padengti.

13 Ar galima apskųsti teismo sprendimą dėl tėvų atsakomybės?

Sprendimus dėl tėvų valdžios galima apskųsti apeliaciniam teismui (it. *Corte d'Appello* – antrosios instancijos teismui).

14 Tam tikrais atvejais, kad būtų įvykdytas sprendimas dėl tėvų atsakomybės, gali prireikti kreiptis į teismą. Į kokį teismą reikia kreiptis ir kokia tvarka yra taikoma?

Teismo sprendimai dėl tėvų valdžios yra vykdytini.

15 Ką reikia padaryti, kad kitos valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl tėvų atsakomybės būtų pripažintas ir vykdomas šioje valstybėje narėje?

Kitos ES valstybės narės teismo sprendimas dėl tėvų valdžios pripažįstamas automatiškai. Tačiau pagal 2003 m. lapkričio 27 d. Reglamentą (EB) Nr. 2201/2003 bet kuri suinteresuotoji šalis gali kreiptis dėl nutarties, kad sprendimas būtų pripažintas arba nepripažintas.

Kad sprendimą būtų galima įvykdyti, suinteresuotoji šalis turi pateikti vietos jurisdikciją turinčiam apeliaciniam teismui vykdomo prašymą. Kai sprendimas paskelbiamas vykdytinu, jis įvykdomas tomis pačiomis sąlygomis, kurios būtų taikomos, jeigu sprendimas būtų priimtas toje valstybėje narėje.

16 Į kurį šios valstybės narės teismą reikia kreiptis norint užginčyti kitos valstybės narės teismo sprendimo dėl tėvų atsakomybės pripažinimą? Kokios procedūros taikomos tokiais atvejais?

Kompetentinga teisminė institucija yra vietos jurisdikciją turintis apeliacinis teismas (vieta pagal nacionalines taisykles nustatoma ten, kur vykdomas sprendimas). Procesas vykdomas ginčo tvarka ir baigiamas sprendimu dėl pripažinimo, kurį galima apskųsti teisės aspektu (it. *ricorso per cassazione*).

17 Kokios šalies teisę taiko teismas procese dėl tėvų atsakomybės, jei vaikas ar bylos šalis negyvena šioje valstybėje narėje arba yra skirtingų šalių piliečiai?

Kadangi Italija ratifikavo 1996 m. Hagos konvenciją, taikomos tos konvencijos nuostatos. Taigi, tėvų valdžios atsiradimas ir išnykimas, naudojimasis tėvų valdžia ir jos panaikinimas arba apribojimas reglamentuojami pagal įprastinės vaiko gyvenamosios vietos valstybės teisę.

Paskutinis naujinimas: 10/09/2019

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.